

ОИЛА МУСАТАҲКАМЛИГИ ВА УНИНГ ШАКЛЛАНИШИГА ТАЪСИР ЭТУВЧИ ОМИЛЛАР

Назарова С.К., Файзиева М.Ф., Хасанова М.И.

Тошкент педиатрия тиббиёт институти

Долзарблиги. Оила ижтимоий ҳодиса сифатида инсониятнинг улғу кашфиёти саналади. Шарқда қадим-қадимдан оила муқаддас Ватан саналган. Агар оила соғлом ва мустаҳкам бўлса, маҳаллада тинчлик ва ҳамжихатликка эришилади. Бинобарин, маҳалла-юрт мустаҳкам бўлсагина, давлатда осойишталик ва барқарорлик ҳукм суради. Зеро, оила фаровонлиги – миллий фаровонлик асосидир.

Мақсади. Оила мустаҳкамлиги ва унинг шаклланишига таъсир этувчи омилларни ўрганиш.

Тадқиқот материаллари. Оила мустаҳкамлигига таъсир этувчи омилларни ўрганиш учун замонавий адабиётларда келтирилган маълумотлар таҳлил қилинди.

Тадқиқот натижалари. Бой илмий-маданий меросимиз, қадимий урф-одат ҳамда анъаналаримиздан аёнки, ҳар қандай замон ва маконда ҳам оила биз учун муқаддас қадрият саналган. Бинобарин, тарбиявий, маънавий-маърифий, руҳий-ахлоқий, иқтисодий-ҳуқуқий муносабатларга асосланган ижтимоий бирлик ҳисобланмиш оила қанчалик мустаҳкам бўлса, жамият ҳам шунчалик барқарор тараққий этишини аждодларимиз жуда яхши англашган. Ота-боболаримиз оилага жуда катта эътибор билан қарашган. Буюк алломаларимиз Маҳмуд Кошғарий, Аҳмад Югнакий, Кайковусдан тортиб Беруний, Ибн Сино, Форобий, Алишер Навоий, Мирзо Улуғбек ўз асарларида оилавий масалалар, хусусан, оила аъзолари ўртасидаги ўзаро муносабатлар, бола тарбиясида ота-она, бобо-бувининг ўрни, комил ва ватанпарвар шахсни етиштиришда бу муҳим ижтимоий институтнинг ролига алоҳида ёндашиб, ибратли ҳикоятлар, ривоятлар, фарзандларга мактублар, ҳикматли сўзлар, шеърий сатрлар орқали панд-насиҳатлар, ҳаётий хулосалар ёзиб қолдирганлар. Маҳмудхўжа Беҳбудий, Абдурауф Фитрат, Абдулла Авлоний, Абдулла Қодирий, Чўлпон, Мунавварқори Абдурашидхонов каби маърифатпарварларимиз ҳам одоб-ахлоқи гўзал, жисмонан ва маънан етук авлодни тарбиялашнинг ягона йўли барқарор оила қуриш эканини, оилани мустаҳкамламасдан давлат ва жамият тараққиётига эришиб бўлмаслигини таъкидлашган. Бугунги шиддат билан ўзгариб бораётган глобаллашув даврига келиб ҳам Ўзбекистон ўз истиқболи ва келажагини оилани ривожлантириш, уни эъзозлашда деб билаётгани юқоридаги анъанавий қадриятларимизни

янада бойитган ҳолда замонавий, намунали ва фаровон оилани барпо этиш давлат сиёсатининг устувор йўналишларидан бирига айланганида ҳам яққол намоён бўлмоқда. Президентимизнинг 2018 йил 2 февралдаги “Хотин-қизларни қўллаб-қувватлаш ва оила институтини мустаҳкамлаш соҳасидаги фаолиятни тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони билан миллий ҳамда маънавий қадриятларимиз асосида ушбу соҳада йиллар давомида тўпланиб қолган, эътибордан четда қолиб келган муаммолар ечими юзасидан тегишли давлат органлари ҳамда жамоат ташкилотлари олдига энг муҳим ва долзарб вазифалар қўйилди. Мазкур Фармонга биноан, Вазирлар Маҳкамаси ҳузурида “Оила” илмий-амалий тадқиқот маркази оила институти соҳасида ягона давлат сиёсатини юритувчи тизим сифатида ташкил этилди. Хаёти давомида инсоннинг маънавий камолотига жуда кўп омиллар таъсир этади лекин биронтаси ҳам оиладаги тарбиянинг ўрнини боса олмайди. Оиланинг жамият учун муҳимлиги инсон маънавий камолотидаги ўзига хос бетакрор мактаб эканлигидир. Давлат оиланинг мустаҳкамланиши унинг моддий таъминоти ва маънавий ҳолати эр ва хотин фарзандлар билан ота оналар ўртасидаги муносабатларнинг бошқариш билан муаммоларни ҳал қилишни ўз зиммасига олади. Хаёти давомида инсоннинг маънавий камолотига жуда кўп омиллар таъсир этади лекин биронтаси ҳам оиладаги тарбиянинг ўрнини боса олмайди. Оила шаклланишига таъсир этувчи омиллар, улардан психологик омил – оиладаги оғир психологик муҳит, ўзаро тушунишнинг йўқлиги, оиладаги доимий низолар, ота-оналарнинг ёш эр-хотин ҳаётига аралаштирилиши, ёш эр-хотинларни бегоналаштириб қўйиш, бир-бирига бефарқлик; Ижтимоий омил – оилада муҳитга таъсир қилувчи бу ичкиликбозлик, фарзандсизлик, эр ёки хотиннинг саломатлиги яхши эмаслиги; Маънавий-ахлоқий омил – эр-хотиндан бирининг узоқ вақт давомидаги никоҳдан ташқари алоқалари; Иқтисодий омил – тураржой шароитларининг қониқарли эмаслиги, моддий етишмовчилик, ишсизлик, эрнинг оилани таъминламаслиги, меҳнат мигранти сифатида чет элга кетган эр-хотиндан бирининг оиласи билан алоқаси узилгани.

Оила аъзоларининг ҳар бири шахс сифатида муайян маънавий дунёга эга бўлиб, улар ўртасидаги яқин муносабатлар, мулоқотлар натижасида оилада ўзига хос оилавий маънавият юзага келади. Оила маънавиятида ота ва онанинг маънавий фазилатлари эр-хотинлик муносабатларининг шарқона юкори инсонийлик ва ахлоқийлик даражасини белгилаб беради. Оила маънавият олами ўзаро ҳурмат, қадрлаш, ҳамкорлик, мурасасозлик, меҳрибонлик, раҳмдиллик, меҳр-оқибат, сабр-бардошлилик, инсон-севарлик, олижаноблик, катталарга ҳурмат, кичикларга иззат каби маънавий қадриятларни ўзида мужассамлаштириши муҳимдир. Бундай қадриятларнинг оилада эъзозланиши, бунга амал қилиниши оилада шундай маънавий муҳит ва

иклимни яратидики, ўсиб келаётган авлод соф қалби ва онги шаклланишида ўта аҳамиятлидир. Оила маънавий кўрғон бўлибгина қолмай ёш авлод таълим-тарбиясининг илк масканидир. Юрт бошимиз таъкидлаганларидек: “Инсоннинг энг соф ва покиза туйғулари, илк хаётий тушунча ва тасаввурлари биринчи галда оила бағрида шаклланади. Боланинг характери, табиати ва дунёқараши белгилайдиган мезон ва қарашлари яхшилик ва эзгулик, олийжаноблик ва меҳр-оқибат, ор-номус ва андиша каби муқаддас тушунчаларнинг пойдевори оила шароитида қарор топиши табиийдир”.

Хулоса қилиб айтганда, оила покликка ва софликка, икки томонлама муҳаббатга, садоқат ва вафодорликка асосланиши керак. Бу фарзандлар тарбияси учун муҳим омил ҳисобланади. Шахс маънавияти, унинг дунёқараши, эътиқодига кўникмалар мажмуи асосан оилада шаклланади. Шу маънода, оила-ҳақиқий маънавият ўчоғи ва кўрғони, мафкуравий тарбия омили ва муҳитидир. Бинобарин, миллий ғоямиз, мафкурамизга хос юксак туйғулар илк бор оила муҳитида сингади. Бу жараён боболар ўғити, ота ибрати, она меҳри орқали амалга оширилади. Оила унинг асрлар мобайнида сақланиб келаётган муқаддас анъаналари орқали ёшларда ватанга муҳаббат, иймон-эътиқод, масъулият, ватанпарварлик, инсонпарварлик, илмга иштиёқ, меҳнатсеварлик кўникмалари шаклланади.

ФЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. Хасанова М.И., Абидова М.И. Комплекс мер для содействия психическому здоровью От культурного разнообразия к культурному плюрализм. Материалы II республиканской научно-практической конференции с международным участием, приуроченной к празднованию международного дня биоэтики Ташкент. 19 октября 2019 год.- С- 92-94.

2. Хасанова М.И., Абидова М.И., Оташехов З.И. Руҳий гигиенанинг долзарб муаммолари Илмий-амалий анжуман тўплами (халқаро иштирок билан) аҳоли саломатлигини муҳофаза қилишнинг замонавий ютуқлари ва ривожланиш истиқболлари Ташкент.11 апрель 2019 йил. 183-189 бетлар.

3. Асадова Г.А Совершенствование организации акушерско-гинекологической помощи в Республике Узбекистан Молодой исследователь: вызовы и перспективы. сб. ст. по материалам ССIX междунар. науч.-практ. конф. – № 16(211). – М., Изд. «Интернаука», 2021- С 257-261.

4. Асадова Г.А., Ибадов Э.Р. Оценка информационной культуры девушек-подростков по вопросам репродуктивного здоровья “Тиббиётни ривожлантириш истиқболлари” «Ёшларни қўллаб-қувватлаш ва аҳоли саломатлигини мустаҳкамлаш йили»га бағишланган ТошПТИ “Талабалар Илмий Жамияти”нинг Республика 49-илмий-амалий онлайн видеоконференция материаллари электрон тўпламида, 86-87 бетлар.

5. Махкамов, Ф. Р., and Н. С. Мухамедова. "Перспективы развития обязательного медицинского страхования в Республике Узбекистан." Вестник экстренной медицины 3 (2013): 226-227.

6. Кравченко, Ленара Шодиевна. "СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ПО МОНИТОРИНГУ РОСТА И РАЗВИТИЯ ДЕТЕЙ ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА." Интернаука 43-1 (2018): 26-27.